

บทที่ 2

โครงสร้างทางสังคม : รูปแบบหนึ่งของการจัดระเบียบองค์การ ทางสังคม

การที่คนเรามองเห็นว่ากรุงเทพฯ แขนงขา เส้นเลือด และอวัยวะต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการก่อรูปเป็นร่างกายมนุษย์ ก็ย่อมมองหน้าว่าโครงสร้างของสังคม มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อร่างกายมนุษย์ มีโครงสร้างของตนเอง สังคมมนุษย์ก็มีโครงสร้างได้เช่นกัน ความสัมพันธ์ของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายเป็นสิ่งที่ทำให้ร่างกายคงรูปอยู่ได้ โครงสร้างสังคมก็เช่นเดียวกัน เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมคงรูปอยู่ได้

ความหมายและความเป็นมาของแนวคิดเรื่อง "โครงสร้างสังคม"

แนวความคิดเรื่อง "โครงสร้างสังคม" นี้เป็นที่นิยมกันมากในหมู่นักมนุษย์วิทยาในรอบสิบปีหลังสุดครั้งที่สอง คือหลังจากปี ค.ศ. 1945 มนต์เสน่ห์ของโครงสร้างสังคม มีประวัติอันยาวนาน ความหมายดั้งเดิมของคำว่า "โครงสร้าง" นั้นหมายถึงรูปทรงสิ่งก่อสร้าง (building construction) แต่ในศตวรรษที่ 16 คำนี้ใช้ในความหมายว่าความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งที่รวมกันเป็นสิ่งเดียว

ตามประวัติศาสตร์ มีนักคิดที่สำคัญหลายคนได้กล่าวถึงสังคมในเชิงโครงสร้าง เช่น สเปนเซอร์วิลล์ ความหมาย "โครงสร้างสังคม" ไกว่าเป็นการจัดระเบียบสถาบันต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันให้เด่นชัด รวมทั้งการจัดระเบียบสถาบันในเรื่องตำแหน่งและบุคลากร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อจากมนุษย์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มในหลายรูปแบบหรือหลายวิธีการ จะเห็นได้ว่าน่วยของโครงสร้างสังคมในการนี้เป็นโครงสร้างในตัวของมันเอง

สเปนเซอร์วิลล์ เดอร์คิม แอนด์รีคลิฟฟ์ - บราน์ มองสังคมทั้งในเชิงโครงสร้าง และหน้าที่ คือมองว่าสังคมเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง ซึ่งมีส่วนประกอบที่ถูกแยกออกจากกันและกัน แต่ก็สามารถทำงานร่วมกันได้ โครงสร้างสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของตำแหน่งต่าง ๆ และเป็นความสัมพันธ์ที่ส่วนประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันนั้นอาจถูกนำมาระบุได้ ส่วนหน้าที่

สังคม หมายถึงวิถีทางที่ส่วนประกอบต่าง ๆ ปฏิบัติการ เพื่อรักษาสิ่งระบบต่าง ๆ นอกจานี้ แต่คลิฟฟ์ - บราน์ ยังให้คำว่าการจัดระบบเป็นทางสังคมในความหมายของโครงสร้างสังคมอีกด้วย

ในทางสังคมวิทยา แนวความคิดเรื่องโครงสร้างถูกนำมาใช้กับกลุ่มเล็ก ๆ สมาคม ชุมชน จนกระทั่งถึงสังคม ตามแนวความคิดเดิมสังคมวิทยานี้ โครงสร้างสังคมต้องประกอบด้วย การจัดตำแหน่ง หรือสถานภาพ ได้แก่ อาชีพ สำนักงาน ชนชั้น การกระจายตามอายุและเพศ รวมทั้งมีการปฏิบัติต่อกันตามโอกาสและภาระแห่งความประพฤติด้วย

คำว่า "โครงสร้าง" หมายถึงการจัดส่วนต่าง ๆ ให้เข้ากันอย่างมีระบบคือจัดส่วนต่าง ๆ ให้เข้ากันอย่างมีระบบ คือจัดส่วนต่าง ๆ ให้เข้าเป็นรูปปั่ว หรือให้มีความหมายเฉพาะอย่างไป ส่วนต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบนั้น มักเป็นของที่แตกต่างกัน เช่น "ประโยชน์" มีโครงสร้าง คือ มีประสาน และกริยาเป็นสำคัญ ร่างกายมนุษย์ก็มีโครงสร้างอันประกอบไปด้วยศีรษะ คอ ลำตัว แขน และขา การมีส่วนต่าง ๆ แยกกันอยู่คนละทิศคนละทาง หรือไม่ประกอบเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม การมีสภาพเป็น "โครงสร้าง" ย่อมไม่เกิดขึ้น ในทางสังคม เมื่อเราพูดถึงการจัดระบบความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่สองคน ถึงสังคม การจัดระบบเหล่านี้ย่อมมีโครงสร้างพร้อมกันไปด้วย โครงสร้างสังคมเกี่ยวพันกับการจัดระบบของสังคม (บรรพต, ชั่งแล้ว: 116)

ถ้าพิจารณาความหมายของ "โครงสร้างของสังคม" แล้ว สิ่งแรกที่เราจะต้องตรหหนักก็คือ ระบบสังคมนั้นก็ต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องซึ่งกันและกัน ฉะนั้น จึงมีการแบ่งบทบาทหน้าที่เพื่อที่สังคมจะคงอยู่อย่างมีระบบ ทัลค็อตต์ พาร์สัน (Talcott Parsons) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยา และเป็นผู้นำของกลุ่มโครงสร้างและหน้าที่ ได้ให้ความหมายโครงสร้างทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ระบบของการจัดจำแนกบทบาทในอันที่จะให้การจำแนกนั้น ผสมผสานกัน เพื่อจรวจความเป็นกลุ่มสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นในการศึกษาระบบสังคมได้ในทัศนะทางโครงสร้าง จึงจำเป็นต้องศึกษาระบบการจัดสร้างฐานะ ตำแหน่งและบทบาทของสังคมนั้นทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่งก็คือ กระบวนการภายในการจัดสร้างกล่าว ซึ่งรวมทั้งการจัด

ตัวบุคคลเข้าสัมมาร์ชเน่ แบบทบทวนการจัดเครื่องซ่อม (facilities) และการพิจารณาความดี ความชอบดูดูดงานการลงโทษ

จากแนวความคิดนักทางLOGY ของนักปรัชญา นักมนุษยวิทยา และนักสังคมวิทยานี้ เราสามารถสรุปได้ว่า โครงสร้างสังคมหมายถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของตำแหน่ง หรือสถานภาพของบุคคลกร รวมทั้งการจัดระเบียบสถาบันต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน โครงสร้างสังคม จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการคงรูปของสังคมเป็นอย่างยิ่ง

Neubeck และ Glasberg (1996: 93) ศึกษาโครงสร้างทางสังคมโดยแยกออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับมหภาค (macro - level) ได้แก่สถาบันทางสังคม สังคม และระบบโลก (world - system)
2. ระดับกลาง (mid - level) ได้แก่ กลุ่ม และองค์กร
3. ระดับจุลภาค (micro - level) หรือระดับบุคคล (individual level) ซึ่งจะเป็นแนวคิดเรื่องสถานภาพและบทบาท เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้แสดงการกระทำระหว่างกันตามบทบาทแห่งสถานภาพที่บุคคลดำรงอยู่

ทฤษฎีการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคม

ในช่วงศตวรรษที่ 19 - 20 นักสังคมศาสตร์พยายามสร้างทฤษฎีที่จะอธิบายโครงสร้างสังคมอุปกรณ์ในลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแบบจำลอง (Models) กับโครงสร้างสังคม ทฤษฎีที่นิยมใช้ศึกษาโครงสร้างสังคม คือทฤษฎีโครงสร้าง - การหน้าที่ (Structural Functional Theory)

ทฤษฎีโครงสร้าง - การหน้าที่ นับเป็นทฤษฎีแม่นบทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทฤษฎีหนึ่งในบรรดาทฤษฎีแม่นบททั้งหลายทั้งในแง่ของความเก่าแก่ มีวิทยานานมาจากการติดต่อและในแง่ของความนิยมของนักสังคมวิทยา สำหรับในประเทศไทย ช่วงที่ทฤษฎีนี้ได้รับความนิยมสูง

สุด คือ ช่วงปี 1940 จนถึงรากปี 1965 หลังจากนั้นความนิยมก็เสื่อมถอยลงบ้าง แต่ก็ยังมีอิทธิพลไม่น้อยต่อมาเป็นทุกวันนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็เป็นแนวคิดโครงสร้าง - การน้ำที่สมัยใหม่ นำโดยนักสังคมวิทยา เช่น ทัลคอตต์ พาร์สัน และศิษย์เอกคนหนึ่งของเข้า คือ โรเบอร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) พาร์สันเป็นผู้ที่สามารถทำให้สังคมวิทยาเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการว่า สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับ เศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ ผลงานขั้นแรกของพาร์สัน ก็คือ The Structure of Social Action (1937) ซึ่งเป็นความพยายามของพาร์สันในการวิเคราะห์และวิจารณ์ทฤษฎีของเดอเริ่ค์ม์ พาร์โลตต์ และเวเบอร์ เพื่อที่จะเข้าใจความคิดของบุคคลดังกล่าวในแง่ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ทันเป็นผลให้พาร์สันเสนอทฤษฎีของตนใน Essays in Sociological Theory (1949) ผลงานของพาร์สันมีมาก many แต่ที่ยอมรับว่าเป็นงานที่พาร์สันบรรลุความสำเร็จสมบูรณ์ก็คือ The Social System (1951) ซึ่งบรรยายฐานสังคมวิทยาแบบทุกคนจะต้องรู้จักและศึกษา

การศึกษาแบบโครงสร้าง - การน้ำที่ เป็นการศึกษาที่สมมติว่าสังคมอยู่ในสภาพนิ่ง (static condition) ที่ใช้คำว่า "สมมติว่า" ก็ เพราะว่า ตามความเป็นจริงแล้ว สังคม เป็นองค์กรที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (dynamic entity) แต่จะเปลี่ยนช้า หรือเร็วเพียงไวนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ อาทิ ภูมิหลังทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความกดดันทางด้านประชากร การติดต่อกับสังคมและวัฒนธรรม อื่น ๆ ตลอดจนความจำเป็นในการดำรงอยู่ของสมาชิกแต่ละสังคม เป็นต้น

การที่นักทฤษฎีโครงสร้าง - การน้ำที่ สมมติว่าสังคมที่ตนศึกษาอยู่ในสภาพนิ่ง ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ก็ เพราะพวกเขารู้ดีว่า การที่จะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสัมพันธภาพของส่วนต่าง ๆ (parts) ที่ประกอบกันเข้าเป็นสังคมไทยส่วนรวม สัมพันธภาพของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นสังคมนั้น เรียกว่า "โครงสร้าง" ของสังคม

ฐานคติ (assumption) ในกฎของนักทฤษฎีกลุ่มโครงสร้าง - การน้ำที่ มีอยู่ ประการหนึ่งว่า ภายในสังคมนั้นมีการหน้าที่ (functions) ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (system) เพื่อ

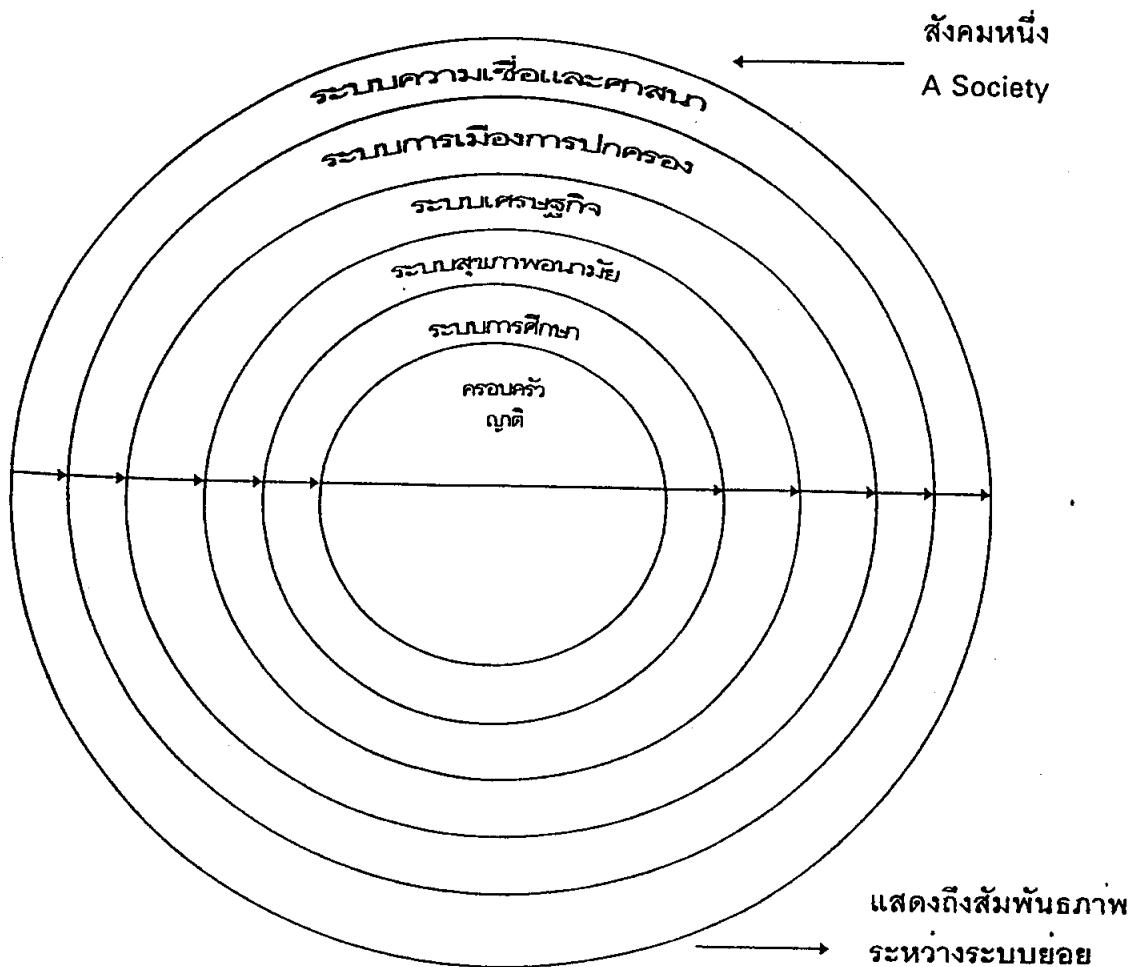
การดำรงอยู่ของแต่ละสังคม ในกรณีส่วนย่อยต่าง ๆ หรือระบบย่อย (subsystems) ต่าง ๆ ภายในสังคมจะปฏิบัติตามต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งไปสู่ความมุ่งหมายสุดท้าย (goal) ของแต่ละสังคม คือความอยู่รอด ซึ่งยอมหมายรวมถึงความสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ภาวะต่าง ๆ ภายในสังคมให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่ผ่านไปด้วย ด้วยฐานคติดังกล่าวจึงถือว่า สังคมเป็นระบบการกระทำการนิดหนึ่ง ; (an operating system) ซึ่งประกอบไปด้วยระบบ ย่อยต่าง ๆ ระบบย่อยเหล่านี้จะทำหน้าที่ในส่วนของตัวให้สอดคล้องกันไปกับการทำหน้าที่ของ ระบบย่อยอื่น ๆ อันเป็นผลให้สังคมดำรงอยู่ได้ เปรียบประดุจระบบร่างกายของมนุษย์ ซึ่ง ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ อาทิ หัวใจ หู ตา จมูก แขน ขา เท้า ฯลฯ ซึ่งแต่ละส่วนทำ หน้าที่ตามความถนัดเฉพาะของตน และก็ต้องประสานกับการทำหน้าที่ของส่วนอื่น ๆ ด้วย เพื่อ การดำรงอยู่ของระบบใหญ่ คือ มนุษย์แต่ละคนเข่นนี้ เป็นต้น

ระบบย่อย (subsystems) สำคัญที่มีอยู่ในทุกสังคมมนุษย์พิจารณาตาม ลักษณะอันเป็นความถนัดเฉพาะ (specialization) ของกิจกรรม พอจะแบ่งแยกออกได้เป็น ระบบดังต่อไปนี้

- ระบบย่อยทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านครอบครัว และญาติพี่น้อง (Family & Kinship System)
- ระบบย่อยทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านการให้การศึกษาอบรม (Educational System)
- ระบบย่อยทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านการป้องกัน รักษาและบำบัด สุขภาพสมাচิกของสังคม (Health System)
- ระบบย่อยทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ (Economic System)
- ระบบย่อยทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านการเมืองและการปกครอง (Political System)
- ระบบย่อยทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านความเชื่อและศาสนาต่าง ๆ ที่ มีอยู่ในแต่ละสังคม (Belief System)

สัมพันธภาพระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ เหล่านี้อาจแสดงให้เห็นโดยย่อ ตามภาพ
เส้น (diagram) ดังต่อไปนี้

ตัวแบบที่ 1
สัมพันธภาพระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ ของสังคม

การที่ระบบสังคมได้ฯ จะสามารถรักษาดุลยภาพของระบบไปได้ และ/หรือการที่ระบบนั้นจะสามารถดำเนินอยู่ได้ต่อไป จะต้องมีการกำหนดให้ดำเนินอันต่อเนื่องกัน 4 ประการ คือ

1. การรักษาไว้ซึ่งระบบของสังคมหรือโครงสร้างของสังคม และการจัดการแก้ไขเกี่ยวกับความตึงเครียดในระบบสังคม (pattern maintenance and tension management) จะเห็นได้ว่าภายในสังคมหนึ่งอาจมีการขัดกัน หรือการแก่งแย่งแข่งขันกันภายในหน่วยต่าง ๆ วิธีที่จะรักษาระบบสังคมหรือโครงสร้างของสังคมไว้ก็คือ การขัดเกลาทางสังคม ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทั้งนี้เพื่อการขัดเกลาทางสังคมเป็นการทำให้สมาชิกของสังคมได้ทราบและประพฤติปฏิบัติตามระเบียนแบบแผนในการดำเนินสัมพันธภาพทางสังคมซึ่งกันและกัน เปรียบเสมือนการจัดเพื่อองจกรของบรรดาตัวจกรทั้งหลายให้หมุนไปได้เข้ากันโดยไม่ติดขัด เนื่องด้วยสมาชิกหรือหน่วยของสังคมแต่ละหน่วยอาจมีอารมณ์หรือมีความบกพร่องในสภาพจิตใจบ้าง หรืออาจมีการแก่งแย่งชิงดีกันบ้าง จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการควบคุมทางสังคม เช่น มีการออกกฎหมายกำหนดขอบเขตการกระทำ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลสำหรับรักษาผู้ป่วยเป็นโรคจิต มีการจัดตั้งสถานที่จัดการเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคม การจัดดำเนินการเหล่านี้ก็เพื่อมิให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในสังคม ซึ่งถ้าหากไม่จัดการอาจจะมีผลให้ระบบสังคมนั้นถูกทำลายไปในที่สุด และนั่นก็หมายถึงความสิ้นสุดของระบบนั้นเอง

2. การดัดแปลง (adaptation) ทุกสังคมต้องดัดแปลงระบบสังคมให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทั้งที่มีลักษณะเป็นสังคมและไม่เป็นสังคม เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ ตัวอย่างเช่น ให้เห็นถึงการดัดแปลงในระบบสังคมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะไม่เป็นสังคม เช่น เศรษฐกิจของสังคมและการได้มาซึ่งเศรษฐทรัพย์ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศซึ่งเราจะพบว่าในทุกระบบสังคมจะมีการแบ่งงาน มีการผลิตเศรษฐทรัพย์และการจัดบริการต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้จากความแตกต่างของบทบาทในแต่ละลักษณะอาชีพ เช่น พ่อค้า ชาวนา ชาวสวน ชาวประมง เป็นต้น

3. การกระทำเพื่อบรรลุดประสงค์ (goal attainment) ทุกระบบสังคมยอมมีวัตถุประสงค์อย่างน้อยอย่างหนึ่ง หรือมากกว่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ สังคมไทยมีวัตถุ

ประสบค์ที่จะทำการต่อต้านการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้นจึงมีการนำเอาทรัพยากรหั้งหอยที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในอันที่จะช่วยให้วัตถุประสบค์ที่ตั้งไว้บรรลุผลสำเร็จ เช่น มีการเร่งรัดพัฒนาสภาพท้องที่ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสภาพท้องที่ การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นต้น การจัดสรรงรัฐภาพรวมว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ทั้งในด้านการดัดแปลงและการทำเพื่อบรรลุจุดประสงค์

4. การประสาน (integration) การเศรษฐกิจนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ 2 อย่าง คือ คนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและสิ่งที่มีให้คน เช่น ทรัพยากรที่ดิน เงินตรา แรงงาน เครื่องจักร ตลอดจนดินฟ้าอากาศ ดังนั้น เราอาจจะเรียกได้ว่าสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นสังคม เช่น กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้บริโภค และสภาพแวดล้อมที่ไม่มีลักษณะสังคม เช่น ดินฟ้าอากาศ เครื่องจักร และวัตถุติดทั้งหลาย การประสานงานเข้าด้วยกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของสังคม แตกต่างจากการรักษาระบบหรือการเป็นแต่เพียงวิธีการที่จะอบรมให้สมาชิกเข้าทำหน้าที่เป็นส่วนของสังคมอย่างเรียบง่าย ส่วนการประสานนั้นเป็นวิธีการจัดการเมื่อส่วนประกอบของสังคมได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่แล้วให้สอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกัน นั่นคือ เป็นวิธีการจัดให้ทุกส่วนทำหน้าที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน ตัวอย่างเช่น ศีลธรรมซึ่งเปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่นให้เครื่องยนต์ได้หมุนไปโดยมีการระทบกระทั้งเสียดสีกันน้อยที่สุด หรือการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันก็เป็นเครื่องชี้ถึงการประสานเข้าด้วยกันของหน่วยต่าง ๆ ของสังคมนั้น นอกจากนั้นเมื่อ欣然ธรรมเนียมประเพณีซึ่งถือว่ามีภาวะเป็นสถาบันอย่างดีแล้ว การควบคุมทางสังคมก็มั่นว่าเป็นอุปกรณ์รองลงมาที่จะทำให้เกิดการประสานสนิทของสังคม ดังเช่น การอบรมหอยนางรมประเททของกรมประชาสงเคราะห์ วัตถุในการอบรมก็เพื่อให้ผู้ที่มีความประพฤติที่ไม่เข้าตามแบบแผนของสังคมได้กลับปรับปรุงตนเข้าไปเป็นสมาชิกของสังคมได้ดีขึ้นกว่าเดิม

ภาระหน้าที่ของสังคมทั้งสี่ประการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นสิ่งที่กลุ่มสังคมทุกระบบสังคมจะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อความคงอยู่ของกลุ่มสังคมนั้น ในทำนองเดียวกัน บรรดา กลุ่มย่อยของสังคมซึ่งเป็นส่วนประกอบของกลุ่มสังคมใหญ่จำเป็นต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ดังกล่าว นั้นด้วย แต่แตกต่างที่การเน้นหนักในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วแต่ฐานะตำแหน่งที่กลุ่มย่อยนั้นมีอยู่ต่อ กันในทุก เช่น องค์การธุรกิจมีฐานะที่เกี่ยวข้องกับสังคมในทางเศรษฐกิจมีหน้าที่จัดดำเนินการ

ดัดแปลง (adaptation) ให้สังคมใหม่ แต่ในขณะเดียวกันองค์กรธุรกิจนั้นก็จำเป็นต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ทั้ง 4 นั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อความคงอยู่ขององค์กรธุรกิจนั้นเอง

ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับระบบตามแนวคิดของพาร์สันน์ เขาถือว่าความสงบความมีระเบียบเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการรักษาดุลยภาพของระบบไว้ โดยปกติแล้วระบบทุกระบบจะต้องอยู่ในระดับดุลยภาพ (equilibrium) เช่นกัน แต่เนื่องจากว่าองค์ประกอบภายในของระบบย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเองอยู่ด้วยเป็นบางครั้งบางคราว ด้วยเหตุนี้ ภาวะไม่สมดุลหรือขาดดุลยภาพ (disequilibrium) ภายในระบบจึงอาจเกิดขึ้นได้เป็นครั้งคราว ถ้าภาวะขาดดุลยภาพไม่รุนแรงจนเป็นเหตุให้ระบบสลายตัวไปเสียก่อนแล้ว ภาวะดุลยภาพใหม่ก็อาจเกิดขึ้นได้อีก แต่ภาวะดุลยภาพใหม่ย่อมจะแตกต่างไปจากภาวะดุลยภาพครั้งก่อน ๆ ด้วยเหตุนี้ เมื่อเวลาผ่านไปมาก สิ่งแวดล้อมของระบบเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ แต่ระบบก็ยังสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างมีดุลยภาพเช่นนี้ พาร์สันเรียกว่า "ดุลยภาพเคลื่อนที่" (moving equilibrium)

การที่สังคมต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา บางครั้งก็อยู่ในภาวะขาดดุลยภาพพอสมควร แต่ในที่สุดก็กลับมีความสงบมีระเบียบและเจริญรุ่งเรือง คือคืนเข้าสู่ภาวะดุลยภาพอีกนั้น ย่อมเป็นไปตามคำอธิบายในเรื่องนี้ของพาร์สันอย่างยากที่จะปฏิเสธได้เหตุแห่งการที่สังคมต้องตกลงอยู่ในภาวะขาดดุลยภาพเป็นบางครั้งบางคราวนั้นมีอยู่หลาย ๆ เหตุ การแทรกแซงจากระบบอื่นเป็นเหตุภายนอกที่สำคัญประการหนึ่ง แต่การที่สมาชิกใหม่ในสังคมเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมของตนอย่างบกพร่อง เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization process) ของสังคมทำหน้าที่นี้ไม่ดีพอ ก็เป็นเหตุให้เกิดภาวะขาดดุลยภาพในระบบสังคมนั้นได้ การขาดดุลยภาพในกรณีนั้น มีสาเหตุมาจากภายในสังคมนั้นเองแม้ว่าการขาดดุลยภาพของระบบเป็นครั้งคราว ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อความเปลี่ยนแปลงปรับปรุงระบบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม แต่พาร์สันเน้นว่า ระบบมักจะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่ไม่จำเป็น คือ ระบบทุกระบบทามที่จะรักษาภาวะดุลยภาพของตนไว้เสมอ (boundary maintenance) การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ถ้าไม่ถูกแทรกแซงอย่างรุนแรงจากภายนอก จนระบบไม่อาจต้านทานได้แล้ว ย่อมจะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป และจะไม่เสียดุลยภาพ

สถานภาพของสมาชิกในโครงสร้างทางสังคม

รูปแบบประชากรที่หนึ่งในการจัดระเบียบองค์กรทางสังคม เรียกว่า โครงสร้างทางสังคม หมายถึงปัจเจกชนมีการกระทำซึ่งกันและกันอย่างมีรูปแบบหรือแบบแผน ชึ้นอยู่ในกรอบของสถานภาพหรือตัวแห่งที่ปรากฏในการปฏิสัมพันธ์นั้น ๆ ทุกคนจะมีสถานภาพในการปฏิสัมพันธ์และสมาชิกจะแสดงบทบาทต่อ กันตามตัวแห่งของตนเอง ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นในทุกระดับของการจัดระเบียบทางสังคม ตั้งแต่ระดับสองคน ถึงสังคมต่าง ๆ สมาชิกจะเรียนรู้ว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ ขณะเดียวกันเรา ก็เรียนรู้ว่าจะคาดหวังอะไรจากคนอื่นในสถานภาพที่เข้าดำรงอยู่ เช่น สถานภาพเป็นเพื่อนกัน ต่างฝ่ายย่อมรู้ว่า มีการคาดหวังอะไรจากกันและกัน แต่เราอาจไม่จำเป็นต้องคาดหวังในสิ่งที่เหมือนกันเสมอไป ในความเป็นเพื่อนมักจะคาดหวังเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และความผูกพัน

สถานภาพต่าง ๆ ภายในกลุ่ม องค์กรที่เป็นทางการ ชุมชนและสังคมมักจะมีการระบุไว้ก่อน และบุคคลก็มักจะแสดงพฤติกรรมต่อ กันตามสถานภาพนั้น ๆ และกระทำการตามความคาดหวังในสถานภาพนั้น โดยทั่วไป เรา มักคาดหวังให้คนอื่นแสดงบทบาทสอดคล้องกับสถานภาพ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขัดแย้งทางสังคม การจัดองค์กรทางสังคม ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าสถานภาพของตนเองและคนอื่น ๆ

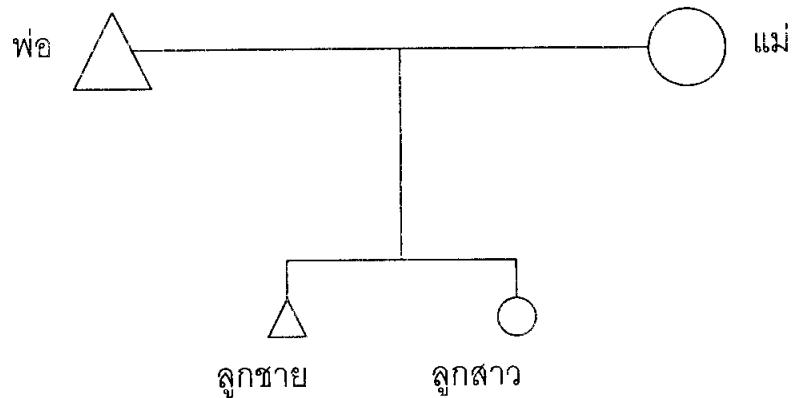
ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและสถานภาพ

บุคคลให้ความสำคัญกับความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่เพียงเฉพาะของตัวเองเท่านั้น แต่รวมถึงสถานภาพและความคาดหวังของบุคคลที่ร่วมปฏิสัมพันธ์ด้วย นักสังคมวิทยาใช้คำว่า "บรรทัดฐาน" (norms) หมายถึงความคาดหวังที่บุคคลมีต่ออีกฝ่ายหนึ่งบรรทัดฐานอาจเป็นทางการ คือมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นทางการคือเป็นการบอกเล่าหรืออ้างจากกระทำการของบุคคลหรือคำพูดที่ได้ใช้กับบุคคลหรือกล่าวไว้ การละเมิดบรรทัดฐานจะต้องมีการบังคับใช้เชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ความไม่พอใจ จนถึงการจำคุกหรือประหารชีวิต

ตัวแห่งตามสถานภาพต่าง ๆ ในโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วยบรรทัดฐาน หรือความคาดหวังชุดหนึ่งที่ผูกติดอยู่ ความคาดหวังชุดนั้นเรียกว่า "บทบาท" เมื่อบางคนแสดง

บทบาทก็หมายถึงเข้าแสดงไปตามความคาดหวังของคนอื่น ๆ นักแสดงบันเทิง (ตำแหน่งตามสถานภาพ) แสดงไปตามความคาดหวังของคนอื่น ๆ ซึ่งก็คือบทบาท ดังนั้นโครงสร้างที่เก็บตำแหน่งหรือสถานภาพชุดหนึ่ง หรือเครือข่ายของสถานภาพ ส่วนบทบาทที่เก็บชุดของความคาดหวังหรือบรรทัดฐานที่ผูกติดกับสถานภาพ ซึ่งจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามความคาดหวังในแต่ละสถานภาพ อีกความหมายหนึ่งของบทบาทคือ สิทธิ หน้าที่ อำนาจความรับผิดชอบที่ต้องมาเก็บตำแหน่ง เช่น การแสดงสิทธิ หน้าที่ อำนาจความรับผิดชอบให้ปรากฏ หรือให้บังเกิดผลได้ ๆ ขึ้นมา คือการมีหรือแสดงบทบาทนั้นเอง หรือคือพฤติกรรมที่คาดหมายเมื่อยู่ในสถานภาพนั้น ๆ

กลุ่มครอบครัวเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เข้าใจถึงบรรทัดฐาน สถานภาพ และโครงสร้างทางสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะครอบครัวก็มีการจัดระเบียบ และปรากฏโครงสร้าง ซึ่งอาจจะเขียนเป็นแผนภูมิง่าย ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ภายในครอบครัวสามีมีความคาดหวัง (บรรทัดฐาน) ต่อภรรยา (สถานภาพ) ให้มีความรับผิดชอบเบื้องต้น คือการอบรมเลี้ยงดูบุตรและประสานความสัมพันธ์กับญาติ ๆ รวมทั้งการรักษาให้จ่ายภาษีในครอบครัว ภรรยาเองก็คาดหวังสามี (สถานภาพ) ให้มีส่วนร่วมในงานบ้าน เตรียมอาหาร เล่นกับลูก ๆ ความคาดหวังที่ตั้งไว้ระหว่างสามีและภรรยา ก็ให้เกิดบทบาทและกำหนดบทบาทขึ้นในแต่ละคู่ เด็ก ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบองค์กรทางสังคม (กลุ่มครอบครัว) ภายในกลุ่มก็มีลักษณะเป็นคู่ ผู้ชายเองก็ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของเด็กที่มีต่อ

เข้าในฐานะบิดา (สถานภาพ) เป็นต้นว่าพ่อไปป่นนอ อ่านหนังสือให้ฟัง พาไปปดูกាលนตรในบางโอกาส ฯลฯ ผู้ชายก็ต้องพยายามปฏิบัติตามสถานภาพให้สมบูรณ์ในฐานะของสามีและบิดา และความคาดหวังในบทบาทระหว่างตำแหน่งดังกล่าว มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน แต่ก็อาจซ่อนประกอบให้สมบูรณ์ หรืออาจทำให้เกิดความขัดแย้งโดยตรง

บทบาทของสามีในครอบครัว กำหนดมาจากบุคคลภายนอกครอบครัวมาก many เช่น บิดามารดา เพื่อนบ้าน เพื่อน ๆ และยังมีชุมชนและสังคม นอกจานนี้ยังมีภูมายที่เป็น เป็นลายลักษณ์ ดังนั้นบทบาทต่าง ๆ ของผู้ชายแต่ละบทบาท คือบรรทัดฐานกลุ่มนึงซึ่งมาจากการสังคีกภัยในกลุ่มหรือในอกกลุ่ม ส่วนภัยในองค์การทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งผู้ชายเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมทีมฟุตบอล ของมหาวิทยาลัย บทบาทแต่ละบทบาทที่เข้าแสดงก็ เป็นการแสดงตามความคาดหวังของคนอื่น ๆ ที่กำหนดมาจากบุคคลที่อยู่ภายนอก โครงสร้างสังคม

การขัดแย้งทางบทบาท (Role Conflict)

เนื่องจากบุคคลคนหนึ่งอาจมีสถานภาพต่าง ๆ กัน ในขณะเดียวกันนั่น จึงเป็นไปได้ว่าการแสดงบทบาทของบุคคลดังกล่าว อาจมีความไม่สอดคล้องหรือขัดแย้ง กันอยู่ในตัว นักสังคมวิทยาเรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า "บทบาทขัดกัน" หรือ "ความขัดแย้งทางบทบาท" การขัดแย้งทางบทบาทเกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความคาดหวังต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกัน

การแสดงบทบาทไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ สำหรับบุคคลเสมอไป บางครั้งบทบาทก็ นำมาซึ่งปัญหา โดยที่ไม่เป็นบทบาททำให้การปฏิสัมพันธ์ง่ายขึ้น โดยช่วยให้คนเรารู้ว่าควรจะทำอะไร แต่ในโลกแห่งความเป็นจริง บ่อยครั้งที่บุคคลไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไร เพราะหากทำตาม ความคาดหวังในเรื่องหนึ่ง ก็อาจจะล้มเหลวที่จะทำตามความคาดหวังในอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งก็มี ความสำคัญเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าบุคคลกำลังเผชิญกับการขัดแย้งเกี่ยวกับบทบาท ซึ่งมีหลาย ลักษณะด้วยกัน

1. บุคคลหนึ่งคาดหวังจากบุคคลอื่นในลักษณะที่ขัดแย้งกัน (Intrasender Conflict)

บางครั้งบุคคลอาจคาดหวังให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำสิ่งที่ขัดแย้งกันในบทบาท เป็นต้นว่า พ่อแม่คาดหวังให้ลูกเป็นตัวของตัวเอง แต่ขณะเดียวกันก็ปฏิบัติต่อลูกเหมือนเด็กเล็ก เล็ก Katz และ Kahn (1966) เรียกการขัดแย้งเกี่ยวกับบทบาทชนิดนี้ว่า Intrasender conflict ซึ่กตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการขัดแย้งประเท่านี้ได้แก่ มาตราคาดหวังให้ลูก ๆ รักษาห้องให้เรียบร้อย แต่ก็มีของเล่นมากมายให้ ยอมสร้างความขัดแย้งเกี่ยวกับบทบาทแก่ลูก ๆ หรือนักเรียนคาดหวังให้ครูแสดงความเป็นกันเอง หรือให้ความสนใจเขาใจใส่นักเรียน แต่ผู้สอนยอมให้คะแนนโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัว

2. หล่ายคนหรือกลุ่มมีความคาดหวังในตัวเราต่างกัน (Intersender Role Conflict) เช่น คุณพ่อ ก็สังสอนให้ลูกชายเป็นคนเข้มแข็งนักสู้ยืนอยู่บนหลักการ คุณแม่ก็สังสอนให้เป็นคนเสียสละ อย่าไปเอาเรื่องกับใคร หรือรู้บาลมีความคิดอยากจะสร้างเขื่อน มีกลุ่มนึงสนับสนุน อีกกลุ่มนึงคัดค้าน เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ ลูกชาย รู้บาล ก็จะต้องแสดงบทบาทโดยฟังเหตุผลข้อดีข้อเสียจากทุกฝ่ายแล้วสร้างบทบาท โดยการสรุปข้อดีข้อเสียแล้วตัดสินใจว่าจะสร้างหรือไม่สร้างเขื่อน (พิชิต และธีรวาทย์, 2538 : 20)

3. การขัดแย้งระหว่างบทบาท (Interrole Conflict) การขัดแย้งระหว่างบทบาทเกิดขึ้น เมื่อบุคคลคนหนึ่งมีบทบาท 2 บทบาท เช่น บทบาทของภรรยา และงานอาชีพ นักเรียนและคนทำงาน

ปัจเจกบุคคลบางคนพยายามแสดงบทบาทให้สมบูรณ์ในบทบาทหนึ่ง แต่ไม่คำนึงถึงอีกบทบาทหนึ่งในองค์กรทางสังคมที่มีส่วนร่วมอยู่ หรือเมื่อแสดงบทบาทหนึ่งแล้วแยกอีกบทบาทหนึ่งออกไป ตัวอย่างเช่น เมื่อเราใช้เวลาทั้งหมดกับการแสดงบทบาทหนึ่ง ก็ยอมเป็นไปไม่ได้ที่จะแสดงบทบาทอื่น (นักศึกษามีความสามารถเรียนได้ เนื่องจากต้องทำงาน หรือนักศึกษาต้องกลับบ้านในวันหยุดสุดสัปดาห์ แต่เพื่อต้องการให้ช่วยสอนหนังสือให้ในช่วงวันหยุดตั้งกล่าว) ก็เป็นสาเหตุให้เกิดการขัดแย้ง เมื่อความขัดแย้งมาถึงจุดที่ไม่อาจทนได้ ก็ยอมมีการละทิ้งบทบาทใดบทบาทหนึ่ง ความขัดแย้งระหว่างบทบาทของบุตรชายต่อมารดา และบท

บทบาทของสามีต่อภรรยา อาจนำไปสู่การขัดแย้งที่ไม่อาจทนได้ และเกิดการหย่าร้างตามมา ผู้หญิงหรือผู้ชายที่ทำงานนอกบ้าน หากประสบปัญหาในการแสดงบทบาทของภรรยาหรือสามี จำเป็นที่จะต้องหลีกหนีจากบทบาทนี้ การหลีกหนีในที่นี่ เป็นการให้ความเอาใจใส่น้อยลง มากกว่าที่จะเป็นการละทิ้งบทบาททั้งหมด

4. ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งนั้น แต่เล่นบทบาทนั้นไม่ได้ หรือลำบากมาก (Person - Role Conflict) อาจเป็น เพราะว่าตำแหน่งนั้นต้องการหรือเรียกร้องความรู้ความสามารถ ความพยายามของบุคคลในตำแหน่งนั้นมากกว่าที่มีอยู่ขณะนั้น หรือน่าเบื่อ ไม่อยากจะเล่นบทบาทนั้นต่อไป

สถานภาพกำหนดเอกลักษณ์

การขัดแย้งทางสังคมส่วนใหญ่ เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทต่าง ๆ มากมายในสังคม

การให้ชื่อเรียกสถานภาพหรือตำแหน่ง ทำให้เป็นการง่ายสำหรับสมาชิกเมื่อต้องพบปะกับคนอื่น ๆ สามารถรับรู้ได้ว่า "เพื่อน" คืออะไร และสมาชิกเองก็ได้รับอิทธิพลจากการเรียนรู้นั้น เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับคนบางคนในฐานะเพื่อน สถานภาพของภรรยา บุตร ครู ประธานาธิบดี รัฐมนตรี เสมียน ผู้กระทำผิด ฯลฯ ที่กล่าวมา เป็นการใช้เรียกบุคคลจากความสัมพันธ์ที่แสดงกับคนอื่น ๆ หรือเป็นชื่อที่ใช้กับตำแหน่งตามสถานภาพ เมื่อมีการพบปะกับคนบางคนในงานเลี้ยงสังสรรค์ และเรียนรู้สมญานามของบุคคลในโลกที่กว้างกว่าที่เป็นอยู่ขณะนั้น ก็จะทำให้นึกภาพของบุคคลตามสมญานามหรือตำแหน่งว่าเป็นใคร บางครั้งก็อาจจะคลาดเคลื่อน ในการระบุคุณลักษณ์ส่วนบุคคลจากพื้นฐานเบื้องต้นของตำแหน่ง แต่การเรียกชื่อตำแหน่งก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้บุคคลรู้ว่า ควรจะปฏิบัติต่ออย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ และทำให้รู้ถึงความคาดหวังของทั้งสองฝ่ายและผู้อื่น

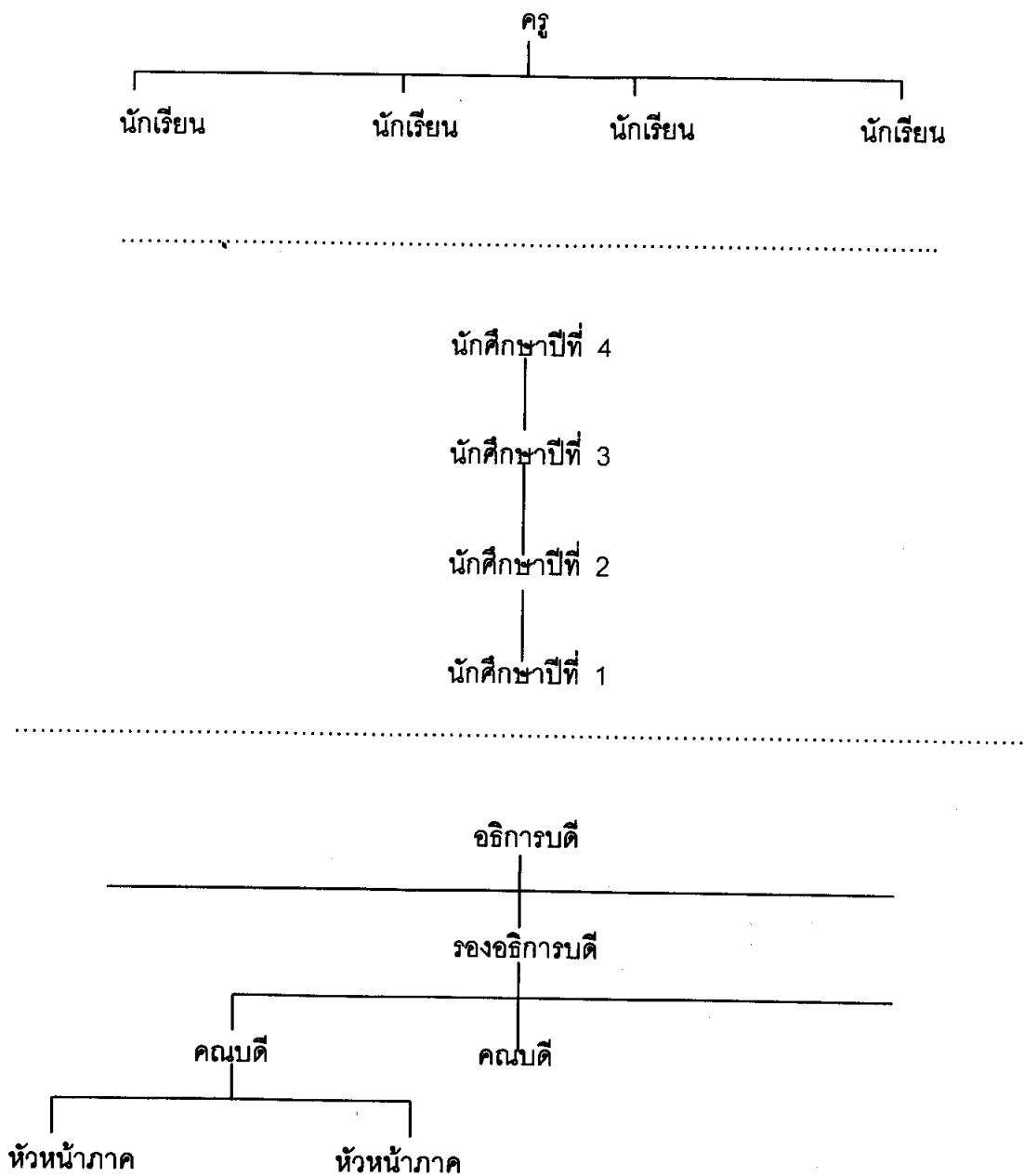
เหตุผลประการหนึ่งที่กระบวนการเรียกชื่อ มีความสำคัญก็คือช่วยให้บุคคลรู้ว่า คือใคร ซึ่งเป็นประกาศต่อคนอื่นและต่อตนเอง เช่น สามี บิดา ศาสตราจารย์ นักสังคมวิทยา ชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ในสังคมที่ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมาก ทุกคนต่าง ๆ ก็มีสถาน

ภาพหรือตำแหน่งของตัวเอง การที่คนอื่น ๆ รับรู้ถึงสถานภาพของบุคคลหนึ่งก็มีผลให้ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในวิธีทางที่สอดคล้องกับสถานภาพนั้น ๆ

ความไม่เสมอภาคของตำแหน่ง

ในปัจจุบัน สังเกตได้ว่าตำแหน่งหรือสถานภาพมักไม่เสมอภาคกัน ความไม่เสมอภาคดังกล่าว ผังติดกับโครงสร้างทางสังคม โดยจะเห็นได้ชัดในบางระดับ แม้แต่ในระดับสองคน ก็มีความไม่เท่าเทียมกัน เป็นต้นว่า ภูมิพลอดุลยเดช ความไม่เสมอภาคที่ปรากฏในความสัมพันธ์ทุกระดับไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม องค์กรรูปนัยหรือองค์กรที่เป็นทางการ ชุมชนและสังคม คือตำแหน่งบางตำแหน่งมีเอกสิทธิ์ (privilege) และอำนาจมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ หากเขียนแผนผังโครงสร้างทางสังคมจะสิ้นสุดด้วยการจัดระเบียบโครงสร้างในรูปของลำดับตำแหน่งสูง - ต่ำ (ดูตัวแบบที่ 2)

ตัวแบบที่ 2
ลำดับชั้นของตำแหน่งตามสถานภาพภายในโครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างทางสังคมแสดงให้เห็นความไม่เสมอภาค โดยปกตินักสังคมวิทยาพยายามอธิบายคุณลักษณะที่แตกต่าง 3 ประการ เพื่อเชื่อมโยงกับตำแหน่ง และเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาค ได้แก่ อำนาจ (power) เกียรติภูมิ (prestige) และเอกสารสิทธิ์ (Privilege) ตำแหน่งสูงย่อมต้องมีอำนาจที่สมพนธ์กับตำแหน่งมากกว่าตำแหน่งที่ต่ำกว่า

ผู้แสดงความต้าแหน่ง ซึ่งกำหนดให้ทำอะไร มีอะไร คือใคร และมองโลกอย่างไร (นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสูง บุคคลที่สมควรเป็นหัวหน้าในกองทัพย่อมมีอำนาจต่ำกว่า) "อำนาจ" หมายถึงการที่บุคคลมีโอกาสที่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ในการจัดองค์กรทางสังคม ตำแหน่งบางตำแหน่งให้โอกาสผู้ถือครองตำแหน่งออกคำสั่งคนอื่นและองค์กรตามความประพฤติของบุคคลนั้น บางตำแหน่งต้องการให้ผู้ดำรงตำแหน่งเชื่อฟังคนอื่น ๆ โดยทั่วไปคนส่วนมากต้องการเลื่อนตำแหน่ง เพื่อที่จะได้มีอำนาจในการควบคุมตนเองและต้องการมีอำนาจมากขึ้นในการจัดองค์กรทางสังคม

ตำแหน่งบางตำแหน่งในสังคม เช่น นายกรัฐมนตรี หมายถึง อำนาจสืบเนื่องจากการเป็นรัฐมนตรี ย่อมทำให้มีอำนาจสูง สังคมที่ประกอบด้วยตำแหน่งเป็นพัน ๆ ตำแหน่ง บางตำแหน่งมีอำนาจมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ หากบุคคลประสบความสำเร็จในตำแหน่งหนึ่งที่สำคัญ นั่นหมายถึงบุคคลนั้นมีอำนาจซึ่งมาพร้อมกับตำแหน่งนั้น การจัดระเบียบองค์กรทางสังคมส่วนใหญ่ มีตำแหน่งตามสถานภาพที่แตกต่างกันตามเกียรติภูมิซึ่งเชื่อมโยงดังกล่าว

เกียรติภูมิ หมายถึง เกียรติที่สอดคล้องกับตำแหน่งของบุคคล ทำให้คนเราแตกต่างจากคนอื่น ๆ ตามตำแหน่ง เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งบริหารสูงสุดของประเทศไทย ก็ย่อมมีเกียรติเนื่องจากตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่นั่นเอง และยังมีคนอีกจำนวนมากที่แสวงหาเกียรติ ซึ่งย่อมเชื่อมโยงกับตำแหน่งสูง ๆ

ในสังคมอีกmanyที่ผู้ชายมีเกียรติภูมิมากกว่าผู้หญิง และสังคมเกือบทุกสังคมยอมรับว่าการเป็นชนชั้นสูง นำมาซึ่งเกียรติภูมิมากกว่าชนชั้นต่ำหรือคนยากจน นอกจากรากน้ำที่มีเกียรติภูมิหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับเชื้อชาติและศาสนาด้วยเช่นกัน เกียรติภูมิ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา หากคนทั่วไปไม่ยอมรับนับถือตำแหน่งนั้น เกียรติภูมิตามตำแหน่งนั้นก็จะลดลง

เกียรติภูมิเป็นนามธรรม และเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่เชื่อมโยงกับตัวແນ່ງທັງหมดในการ
ຈັດອົງຄໍາກາຫາສັງຄົມທຸກປະເທດ

ຕຳແນ່ງຕ່າງ ๆ ຍ່ອມນຳນາມຊື່ເອກສິຫຼົບນາງອ່າງເຫັນກັນ ຈາກເປັນສິ່ງທີ່ສຳຫັບ
ບຸກຄຸລີ້ມີດຳວັດດຳແນ່ງນັ້ນ ສິ່ງໄດ້ແກ່ ຮາຍໄດ້ສູງ ແລະ ພລປະໄຍ້ໝານໃນຮູບປັວດຸຕ່າງໆ ໂຄກສີ່ມີເລືອກ
ບ້ານທີ່ ວັດນົກຕໍ່ຈາກພັງ ລຸ່ມ ແມ່ແຕ່ສອງຄົນ ແລະ ກຸລຸມ ກົມີເອກສິຫຼົບຕາມຕຳແນ່ງ ເຊັ່ນ ຂອງຄວາມ
ຂ່າຍເໜືອໃນດ້ານຄວາມຮູ້ ທັກໜະ ຄວາມຈົງຮັກກັດຕີ ບຸກຄຸລີ້ມີດຳວັດຮັບຝຶກຫາ ລຸ່ມ

ເອກສິຫຼົບທຸກອ່າງເປັນໄປຕາມຕຳແນ່ງໜັນໃນສັງຄົມ ໄນເພື່ອແຕ່ຄວາມສະດວກ
ສບາຍເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຈະເປັນເວົ້ອງຂອງສຸຂະພາບແລະ ກາරສຶກສາທີ່ ໂຄກສີ່ອອງເຕີກ ແລະ ຖາງເລືອກຂອງ
ຊົກຕົມເພີ່ມຂຶ້ນໃນທຸກໆ ດ້ານ ທີ່ກ່າວມາຈະສົມພັນຮົມດຳແນ່ງຂອງໜັນຂຶ້ນສູງ ໃນຂະນະທີ່ຕຳແນ່ງໜັນຂຶ້ນ
ຕໍ່າ ຈະດ້ວຍໂຄກສາທາງເໜີຣະຊູກີຈ ກາຮສຶກສາ ແລະ ກາຮດູແລສຸຂະພາບ ເພດ (ໜ້າຍ-ໜ້າງ) ອົງສີ່ຜົວ
(ຄົນຜົວຂາວ-ດໍາ) ກົກ່ອໃຫ້ເກີດຄວາມແຕກຕ່າງໃນດ້ານເອກສິຫຼົບດ້ວຍເຫັນກັນ

ນອກຈາກບທບາທແລະເອກລັກຊົມແລ້ວ ແຕ່ລະຕຳແນ່ງກົມີອໍານາຈ ເກີຍຣຕິກຸມີ ແລະ
ເອກສິຫຼົບນາງອ່າງເກີຍພັນອູ່ ອໍານາຈ ເກີຍຣຕິກຸມີ ແລະ ເອກສິຫຼົບ ກ່ອໃຫ້ເກີດຄວາມໄໝເສມອກາຄ
ກາຍໃນໂຄຮ່າງສ້າງທາງສັງຄົມ ຄຸນລັກຊົມະ 3 ປະກາດຕັງກ່າວ ມັກມີຄວາມສົມພັນຮົມຕ່ອກັນ ດັນທີ່ມີ
ອໍານາຈມາກເພີ່ມໄດ ກົຈະມີເກີຍຣຕິກຸມີສູງຂຶ້ນ ເພີ່ນັ້ນແລະ ເອກສິຫຼົບກົຈະມີມາກຂຶ້ນຕາມມາ ໂດຍປັກຕິ
ເອກສິຫຼົບແລະ ເກີຍຣຕິກຸມີນຳນາມຊື່ອໍານາຈເພີ່ມມາກຂຶ້ນ

ສຖານພາພກຳການດິໂລກທັກສົນ

ຕຳແນ່ງຕ່າງໆ ກາຍໃນໂຄຮ່າງສ້າງທາງສັງຄົມ ໄນເພື່ອແຕ່ການດິບທບາທ ອໍານາຈ
ເກີຍຣຕິກຸມີ ເອກສິຫຼົບ ແລະ ເອກລັກຊົມໃຫ້ແກ່ບຸກຄຸລີ້ມີດຳວັດທີ່ ເປົ້າຍບໍ່ເຫັນ
ຕຳແນ່ງຕ່າງໆ ກັບແວ່ນຕາ ສິ່ງບຸກຄຸລີ້ມີໃຫ້ໃນການໂອງໂລກ ດັນເນັມກະຈະມອງໂລກຕາມຕຳແນ່ງທີ່ບຸກຄຸລີ້ມີ
ດຳວັດອູ່ ນາຍຈ້າງແລະ ລູກຈ້າງໃຫ້ຄຸນຄ່າກັບຊູກີຈ (ອົງຄໍາກາ) ດ້ວຍເຫດຜູລທີ່ແຕກຕ່າງກັນໄປ ເພຣະມີ
ມຸນມອງໄມ່ເໜີອັນກັນ ຄຽວແລະ ນັກເຮືອນມອງໂຈງເຮືອນດ້ວຍທັກສະທິ່ແຕກຕ່າງກັນ ຄຽວສາມາດດຳວັດຊື່ພອູ່
ໄດ້ດ້ວຍຕຳແນ່ງທີ່ອົງຄໍາອູ່ ນັກເຮືອນອາຈາເຫັນຕຳແນ່ງທີ່ດຳວັດອູ່ ເປັນອຸປະສົງກົດທີ່ຈະຕ້ອງເອາະນະ

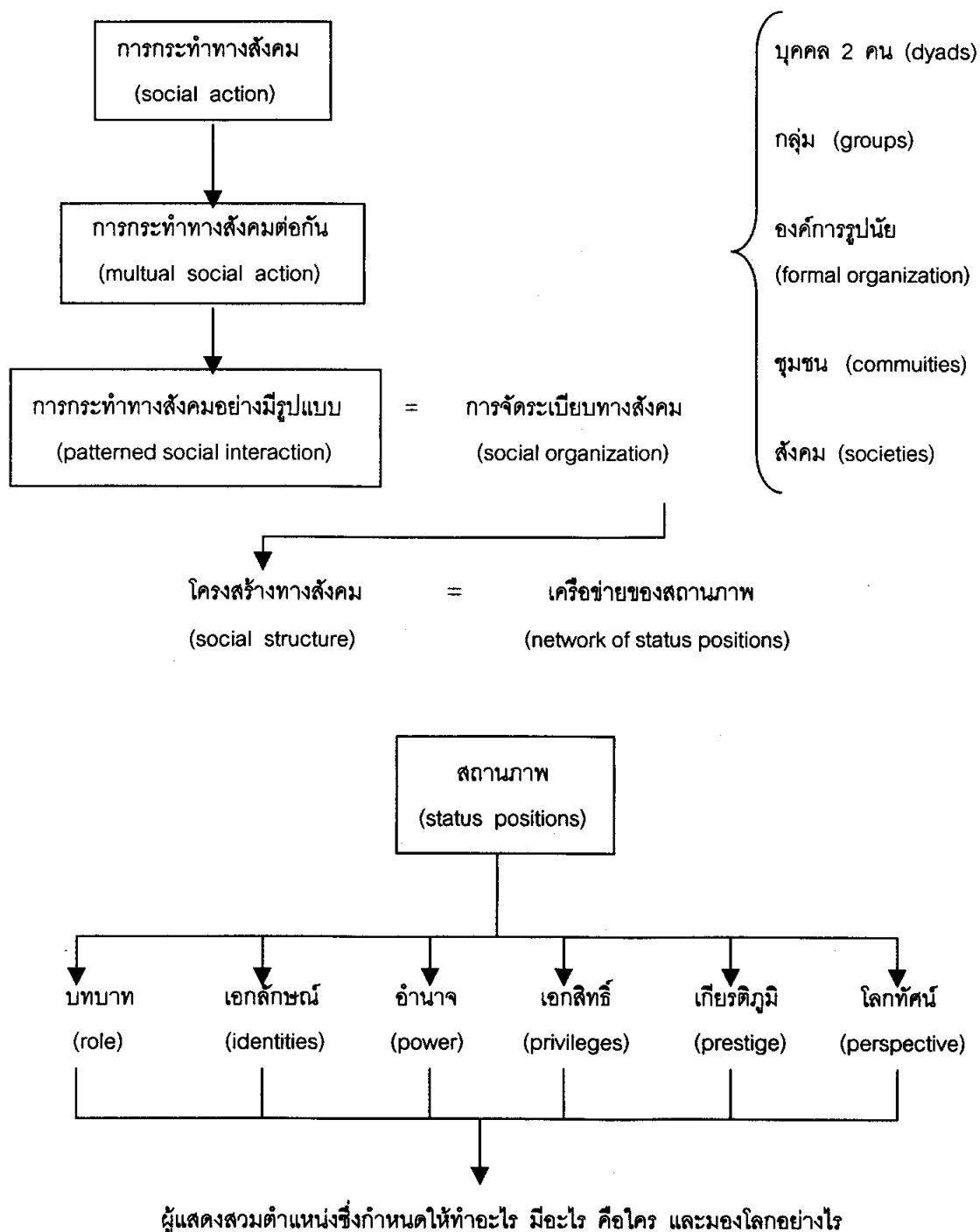
ให้ได้ คนรวยและคนจนก็ย่อมมีมุมมองและโลกทัศน์ที่แตกต่างกัน นักศึกษาปีที่ 4 และนักศึกษาปีที่ 1 ก็จะมีความน่าสนใจด้วยความคิดที่ไม่เหมือนกัน

สถานภาพของบุคคลจะมีอิทธิพลต่อการมองโลกโดยทั่วไป ผู้บริหารบุรุษที่ไม่เพียงแต่มองบริษัทแต่ก็ต่างจากพนักงานที่ทำงานในบริษัทเท่านั้น แต่ผู้บริหารอาจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองในมุมมองที่แตกต่างออกไป

สรุป : ความสำคัญของโครงสร้าง

เราสามารถเห็นได้ว่าโครงสร้างทางสังคม มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของปัจเจกชนอย่างไร คนเราเป็นผู้แสดงซึ่งดำรงตำแหน่งภายใต้โครงสร้างทางสังคม และตำแหน่งดังกล่าว มีบรรหัดฐาน (บทบาทต่าง ๆ) ยึดติดอยู่ เพื่อทำหน้าที่ซึ่งแนะนำให้กับตำแหน่งต่าง ๆ ว่า ควรจะกระทำการใดและไม่ควรกระทำการใด บุคคลสามารถปฏิเสธที่จะปฏิบัติตาม แต่หากกระทำการนั้น ก็อาจจะถูกกลงโทษ สูญเสียตำแหน่งหรือเกิดความยุ่งยากในการปฏิสมัพน์ บุคคลเรียนรู้ในการให้ข่ายคนอื่นตามตำแหน่งของเข้า และหากให้ข่ายตัวเองด้วย หากก็จะมีตำแหน่งของตัวเอง ทำให้รู้ว่าตัวเองคือใคร และประกาศให้คนอื่นรับรู้ว่าตัวเองเป็นใคร เอกลักษณ์ของตัวเราเอง ก็เกิดจากสถานภาพ จากสถานภาพหรือตำแหน่งที่บุคคลคนหนึ่งดำรงอยู่ จะพบว่า ยังมีบุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่าหรือสูงกว่า และต้องยอมรับว่าแต่ละตำแหน่งมีอำนาจ เกียรติภูมิ และเอกสารที่บ่งบอกว่า หากต้องการเปลี่ยนแปลงฐานะ ก็ต้องมีความพยายามอย่างมากที่จะเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของตัวเอง ตำแหน่งอื่น ๆ ที่สูงขึ้นกว่าเดิมย่อมหมายถึงอำนาจ เอกลักษณ์ เกียรติภูมิมากขึ้น และท้ายสุดทัศนะในการมองโลก ซึ่งผูกติดอยู่กับสถานภาพของบุคคล สิ่งที่บุคคลกระทำในชีวิต สิ่งที่ได้รับ เช่นคือใคร และที่คนเราคิดขึ้นอยู่กับสถานภาพที่เราถือครองอยู่นั่นเอง (ดูได้จากตัวแบบที่ 3)

ตัวแบบที่ 3
ลักษณะของการจัดระเบียบองค์การทางสังคมและรูปแบบโครงสร้างทางสังคม

ที่มา: Charon, J.M. The Meaning of Sociology. Prentice-Hall, Inc., 1987, Figure 5 - 2, p. 99.

จากตัวแบบที่ 3 ได้กล่าวถึงการจัดระเบียบองค์กรทางสังคม ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลในสังคม จนกลายเป็นรูปแบบทางการปฏิสัมพันธ์ การจัดองค์กรทางสังคมนี้มีได้ดังแต่ บุคคล 2 คน กลุ่ม องค์กรที่เป็นทางการ ชุมชน และสังคม

โครงสร้างทางสังคม ซึ่ง Joel M. Charon ได้ให้ความหมายเท่ากับเครือข่ายของสถานภาพ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดระเบียบองค์กรทางสังคม จากสถานภาพซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของโครงสร้างสังคมนี้ (ระดับบุลภาคน) ได้ก่อให้เกิดคุณลักษณะ 6 ประการ คือ เอกลักษณ์ อำนาจ เอกสิทธิ์ บทบาท เกียรติภูมิ และโลกาทัศน์ เราจะพบว่า สถานภาพหรือตำแหน่งในโครงสร้างสังคม ไม่เท่าเทียมกัน เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กัน เราจะพบว่ามีความเห็นอ กกว่า ดีกว่า ความไม่เท่าเทียมกัน นักสังคมวิทยาจะให้ความสนใจความไม่เท่าเทียมกันในเรื่อง อำนาจ เอกสิทธิ์ และเกียรติภูมิ

อำนาจ เอกสิทธิ์ และเกียรติภูมิ คืออะไร
อำนาจ คือโอกาสที่จะทำความต้องการหรือความพอกใจของตัวเองสำเร็จในการจัดองค์กรทางสังคม

เอกสิทธิ์ คือสิ่งใด ๆ ที่จะตามมาเมื่อบุคคลอยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่ง ซึ่งอาจจะเป็นรายได้ หรือผลประโยชน์ที่เป็นสิ่งของวัตถุต่าง ๆ
เกียรติภูมิ ได้แก่ เกียรติยศที่คนอื่น ๆ ให้กับตำแหน่งต่าง ๆ
เอกลักษณ์ คือ การให้ชื่อ (ชื่อ นาม สurname อาจารย์ ฯลฯ) ที่เราประกาศให้คนอื่นและตัวเราทราบว่าเราเป็นใคร

การที่แต่ละบุคคลอยู่ในตำแหน่งหรือสถานภาพที่แตกต่างกัน ก็มักจะได้บทบาท เอกลักษณ์ อำนาจ เอกสิทธิ์ เกียรติภูมิ และโลกาทัศน์ที่แตกต่างกัน และมักจะเป็นลักษณะที่ว่าใครที่อยู่ในสถานภาพที่ดีกว่า มักจะได้บทบาท เอกลักษณ์ อำนาจ เอกสิทธิ์ เกียรติภูมิ ที่ดีกว่า หรือสูงกว่า (พิชิตและธีรวิทย์, ข้างแล้ว : 27 - 28)